

<https://doi.org/10.15407/ukrmova2024.03.090>
УДК 811.161.2'37

Ю.О. ЦИГВИНЦЕВА, доктор філософії, молодший науковий співробітник відділу лексикології, лексикографії та структурно-математичної лінгвістики
Інститут української мови НАН України
вул. Михайла Грушевського, 4, м. Київ, 01001
E-mail: julivoznuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9684-3840>

ВІРТУАЛЬНІ ІМЕНА З ТОПОНІМНИМ КОМПОНЕНТОМ *КИЇВ* В УКРАЇНСЬКОМОВНОМУ СЕГМЕНТІ СОЦІАЛЬНОЇ МЕРЕЖІ «X»

У статті проаналізовано особливості функціонування віртуальних імен, або нікнеймів, в українськомовному сегменті соціальної мережі «X». Одиниці з топонімним компонентом КИЇВ, відтопонімними прикметниками КИЇВСЬКИЙ, КИЇВСЬКА, КИЇВСЬКЕ та прислівником ПО-КИЇВСЬКИ класифіковано за типами мотивації самоназивання. Описано формальну й семантичну структуру віртуальних імен. Досліджено наслідки мовної гри, іронічні самоназви та прецедентні одиниці як основу формування семантики віртуальних імен. З'ясовано, що віртуальна реальність впливає на добір мовних засобів для самопрезентації користувачів соцмереж у віртуальному імені.

Ключові слова: *інтернет-комунікація, соціальна мережа, самопрезентація, онім, топонім, псевдонім, віртуальне ім'я, топонімний компонент, прецедентний текст (ім'я).*

Соціальні мережі — важливий складник сучасного життя. Вони дають користувачам змогу обмінюватися інформацією, установлювати професійні контакти, підтримувати зв'язок із друзями та рідними, ділитися думками й емоціями в реальному часі. Зважаючи на безмежність вибору засобів імітації реальності в інтернеті, можливість доповнити, прикрасити або й повністю змінити віртуальне «Я», користувач соціальних мереж може демонструвати свою віртуальну сутність у будь-якому світі. Віртуальна реальність уможливорює експерименти не лише з образом, а й з іменем.

Дослідження різних типів імен віртуального дискурсу (Торчинський, 2008; Сазонова, 2012; Сазонова, 2014; Карпенко, 2017; Попова, 2017; Шес-

Цитування: Цигвинцева Ю.О. (2024). Віртуальні імена з топонімним компонентом *КИЇВ* в українськомовному сегменті соціальної мережі «X». *Українська мова*, 3(91), 90—102. <https://doi.org/10.15407/ukrmova2023.03.090>

© Видавець ВД «Академперіодика» НАН України, 2024. Статтю опубліковано на умовах відкритого доступу за ліцензією CC BY-NC-ND license (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

такова, 2019; Соприкіна, Маленко, 2021; Шитик, Омелюх, 2021; Kosmeda, Janik, Janczuga, 2021; Гармаш, Педченко, Хоровець, 2022; Омелюх, 2023 та ін.) засвідчують, що неофіційні йменування осіб — значний сегмент сучасного українського антропонімікону.

Віртуальні імена як репрезентанти віртуальної реальності М.М. Торчинський проаналізував у межах інтернетонімів — «власних назв об'єктів, пов'язаних з Інтернетом» (Торчинський, 2008, с. 233), що входять до складу віртуалонімів. До інтернетонімів дослідник уналежнив сайтоніми — власні назви сайтів, логіноніми — власні назви користувачів електронних скриньок в Інтернеті та псевдовіртуалоніми, віртуальні псевдо (за версією інших дослідників) — власні назви користувачів комп'ютерів, розмежувавши псевдоінтернетоніми і псевдокомп'ютероніми та зазначивши, що відмінність між ними простежується лише на рівні під'єднання чи не під'єднання до інтернету (там само, с. 235). На окрему увагу заслуговує твердження, що «основні ознаки онімів мають і віртуалопаролоніми — власні назви допоміжних засобів», які використовують для того, щоб почати працювати з комп'ютером (там само, с. 236).

М.Ю. Карпенко запропонував термін *інтернет-ономастикон* — сукупність власних імен, що їх уживають у межах інтернет-середовища (Карпенко, 2017, с. 47). Він вивчив уже обґрунтовані віртуалоніми, а в межах інтернетонімів, детально проаналізувавши сайтоніми, дослідив логіноніми та нікнейми — «віртуальні антропоніми», «умовні чи вигадані імена, які ... використовують для комп'ютерної комунікації особистого характеру» (там само, с. 50).

Об'єкт нашого дослідження — *віртуальні імена*, або *нікнейми*. Вони як «основний засіб самопрезентації віртуальної особистості в інтернет-комунікації є відносно новим явищем в ономастиці» (Попова, 2017, с. 49), тому сьогодні в мовознавстві багато різних підходів до їх аналізу, але поки що такі підходи не уніфіковані. Актуальні терміни на позначення цього поняття — *віртуальне ім'я*, *мережеве ім'я*, *мережевий антропонім*, *ніконім*, *нетнейм*, *нікнейм*, *юзернейм*, *ім'я-маска*, *інтернет-псевдонім*, *псевдо* тощо. Користувачі сайту «Словотвір» пропонують варіант *прізівка* (Словотвір) як синонім до іменників *прізвище*, *прізвисько*, покликаючись на «Російсько-український словник» 1924—33 рр. А. Кримського та С. Єфремова на сайті «Російсько-українські словники» (РУС). Це відповідає і внутрішній формі етимона *нік* — із середньоанглійського *an eke name* 'кличка, прізвисько, буквально — інше, додаткове ім'я' (OED). Проте науковці зауважують, що псевдонім, до якого віртуальне ім'я є найближчим за мовною природою, і прізвисько «за ознакою обов'язковий / факультативний ... протиставляються імені. Однак за комунікативною спрямованістю псевдонім зближується з іменем в опозиції до прізвища, оскільки обидві категорії розраховані на широку аудиторію» (Попова, 2017, с. 50). Отже, ці варіанти не можемо вважати еквівалентними. У мережі зафіксовано також низку оказіональних відповідників до англізму *нікнейм* — *назвисько*, *пайменок*, *називок*, *порекло*, *рекло*, *назвище*, *паймення*, *імення*, *прозив* (Словотвір) тощо.

Користувачі соцмереж віддають перевагу скороченню *нік*, а дослідники поки що найчастіше вживають термін *нікнейм*, хоч і вважають його використання не зовсім коректним. Зокрема, Є.О. Сазонова наголошувала на тому, що «уживання таких лексичних одиниць, як *віртуальний нікнейм (нік)*, *мережевий нікнейм*, *інтернет-нікнейм*, *електронний нікнейм* та *нетнейм* дає змогу конкретизувати, що йдеться про ім'я, яке функціонує в інтернет-просторі» (Сазонова, 2014, с. 40). Зважаючи на викладене вище, вважаємо за доцільне використовувати прозорі для українського мовця номінації *віртуальне ім'я*, *мережове ім'я*, *віртуальний псевдонім*, *віртуальна самоназва* як відповідники до іменника *нікнейм*.

А.В. Попова зауважувала, що віртуальним іменам притаманні основні ознаки власних назв — одиничність і визначеність номінації, наявність референції, семантичної та структурної специфіки (Попова, 2017, с. 50). Однак вони є штучним явищем, на відміну від власних імен, і створені самостійно, на відміну від прізвиськ. За своєю природою віртуальні імена найбільш подібні до псевдонімів, адже, як слушно зазначали В.Д. Соприкіна та О.О. Маленко, «разом із псевдонімами віртуальні імена становлять самоназви», «користувач інтернету може мати необмежену кількість нікнеймів», що дають змогу приховати офіційне ім'я людини, створюють анонімність (Соприкіна, Маленко, 2021, с. 33—34). Дехто з дослідників за основну розрізнявальну ознаку псевдонімів та віртуальних імен бере те, що віртуальні самоназви функціонують лише у віртуальному інтернет-спілкуванні, хоч інші науковці вважають цей аргумент недостатнім, адже псевдоніми також зазвичай «обмежені сферою діяльності людини» (там само, с. 34). Сьогодні це явище перебуває на етапі активних досліджень та термінопошуків, однак, без сумніву, можемо говорити про особливий статус віртуальних імен у пропріальній лексиці.

Предметом нашого аналізу стали віртуальні імена з топонімним компонентом *Київ*, зафіксовані в українськомовному віртуальному просторі мережі «X» (раніше — «Твіттер»). Матеріал для аналізу обрано методом спрямованого (цільового) вибирання за пошуковим запитом. У такий спосіб зафіксовано 358 одиниць — оригінальних (не повторюваних) віртуальних імен, а саме: 98 — з топонімним компонентом *Київ* (у називному відмінку — 54, в інших відмінкових формах — 44); 239 — з відтопонімними прикметниками (*київський* — 137, *київська* — 94, *київське* — 8); 14 — із прислівником *по-київськи*; 7 — варіанти латинськими літерами.

Неуніфікованість підходів до розв'язання проблеми статусу віртуальних імен та українськомовного позначення цього явища, малодослідженість українських віртуальних імен загалом та самоназв у мережі «X» зокрема, новизна предмета дослідження актуалізує цікавість до цих антропонімів.

Мета статті — з'ясувати семантичну природу та функціональну специфіку віртуального імені з топонімним компонентом *Київ* як важливого засобу самопрезентації українськомовного користувача соцмережі «X».

Завдання дослідження: 1) класифікувати аналізовані віртуальні імена за семантикою твірних лексем; 2) з'ясувати основні мотиви самоназиван-

ня з топонімним компонентом *Київ*; 3) описати лінгвістичні особливості віртуальних імен із цим компонентом; 4) окреслити місце віртуальних імен в онімному просторі сучасної української мови.

Віртуальні імена, як і псевдоніми, утворюють способом онімізації апеллятивної та трансонімізації пропріальної лексики. Услід за дослідницями Є.О. Сазоною та А.В. Поповою, вважаємо, що для з'ясування природи віртуальних імен доцільно використати класифікацію псевдонімів за семантикою твірних лексем. Зважаючи на предмет дослідження, зрозуміло, що основним компонентом віртуальних імен є топонімний компонент *Київ* та похідні від нього, тобто всі досліджувані одиниці можна трактувати як топоніми, що інформують про походження чи місце проживання особи. Однак ми вважатимемо топонімами однокомпонентні імена на зразок *Київський, київська, Київ, Київ_иср.* та двокомпонентні зі внутрішньоміськими хоронімами (назвами районів Києва): *Оболонський Київський, Центр Києва*. Усі інші віртуальні імена здебільшого мають дво- або трикомпонентну структуру, у якій, на нашу думку, семантичним центром є не іменник *Київ* та відтопонімні прикметники й похідний прислівник, саме тому доречно класифікувати такі одиниці за стрижневим складником.

Найчастіше користувачі соцмережі «Х» уживають віртуальні імена-преноніми (зі справжнім власним ім'ям): *Віталій Київ, аня київська, Київський антон, Микола Київський, Вася Київський, Нюся Київська, світланка по-київськи, Анастасія з Києва, Yana Kyiv, Igor Kyivskiy, Anna of Kyiv* та ін. Тільки одне віртуальне ім'я складається із прізвища користувача та топонімного компонента *Київ* (*Романова, Київ*).

Численною є група віртуальних імен-зоонімів (із зоономеном): *Кіт з Києва, київське видрентко, київський мафіозний бобер, Мишка київська, коала київська, київська білка, Київський Олень, Котан Київський, Київський хортник, Київський Лев, київський кіт, пантера з-під Києва, ГОЛДА КИЇВ-СЬКА КІШКА* тощо.

Значну кількість одиниць становлять віртуальні імена, що є носіями інформації про професію, посаду, статус, звання, хобі користувачів мережі «Х» (титлоніми — за А.В. Поповою): *фінансист з-під Києва, Пан Невролог Київський, Київський озеленювач, Митець Київський, київський доктор, Шахтарка Київська, київська артистка, Київська манікюрниця*.

Рідше трапляються міфоніми (з іменем міфологічної істоти): *київська мавка, київська химера, київська відьма, київська фурія, валькірія із Києва, Чорт з Києва, Київський ельф, Гном Києва*; персоніми (із власною назвою вигаданого персонажа з художнього твору, фільму тощо): *київська Луна Лавгуд, Геральт з Києва, гаррі потер та київський режим, Київська вовчиця проти залізної руки міста, київська слизеринка*; френоніми [від грец. *phrēn* — розум (Collins)], що відображають основну рису характеру віртуального «Я»: *Київська зануда, нахаба київська, київська божевільна, відлюдник з-під Києва*; ейдоніми [від грец. *eidos* — вигляд, образ, форма (Collins)], які стосуються фізичних характеристик користувачів, їхньої зовнішності: *київська лялька, кудрявка київська, Київська дилда*; гастроніми (із гастрономе-

ном): *Київська зефірка, київська булочка, київський картопляник, типовий київський пиріжечок, київський тортик, котлета по-київськи* тощо.

Ще рідше функціонують віртуальні імена-фітоніми (із фітономеном): *вишня київська, Калина Не Київська, Київський Реп'ях, київський каштан*; орнітоніми (з орнітономеном): *гусак київський, Київський Соловейко, Соловій | Київський, київський ківі*; іхтіоніми (з іхтіономеном): *Київська рибка, Київський окунь*; гідроніми (з гідронімом чи гідрономеном): *Буг Київський, київське море, київське моречко*; алоніми (які дублюють прізвище або ім'я реальної особи): *Георг Князь Київський, Анна Київська*.

Інколи складно однозначно встановити семантику опорного компонента віртуального імені. Наприклад, одиниці *Анна Київська, Георг Київський, Володимир Київський, ВОЛОДЬКА КИЇВСЬКИЙ* можна трактувати і як преноніми, і як алоніми. *Київський ківі*, найімовірніше, — орнітонім, про що свідчить чоловічий рід, однак тут може бути помилка в уживанні роду, що трапляється у віртуальних іменах, і користувач мав на увазі плід ківі. Не дуже зрозуміло, як інтерпретувати складник *М.* у віртуальному імені *Лариса М. Київ* — як ініціал чи скорочення іменника *місто* тощо. Часом самі користувачі підказують, як правильно сприймати їхні віртуальні імена, наприклад *Володимир Київський* в описі свого профілю додав: «*як торт*» (X). Проте зазвичай профіль користувача не дає змоги однозначно трактувати такі самоназви.

Зібрані одиниці заслуговують на увагу і в аспекті основних типів мотивації самоназивання. Дослідники вважають, що найчастіше це спроба реалізувати своє ідеальне «Я», яке переважно не збігається з реальним «Я». Справді, за аналізованими віртуальними іменами неможливо повністю ідентифікувати особу, хоча частина зібраних одиниць засвідчує, що користувачі не завжди прагнуть приховати свою особистість, принаймні власні імена використовують як компонент віртуальних імен.

Очевидно, що однією з причин появи у складі віртуальних імен компонента *Київ* є інформування про походження чи акцентування на місці проживання особи, вираження належності до Києва. Дуже рідко трапляються віртуальні імена із заперечною часткою *не*, що акцентують на відмежуванні особи від Києва: *Ольга не Київська, Калина Не Київська*.

Відомо, що соціальні мережі дають змогу зберегти анонімність користувача. Саме тому спроба реалізувати своє ідеальне «Я» часто поєднується з бажанням приховати справжнє ім'я. До цієї групи одиниць уналежнюємо більшість віртуальних імен: *Київський, київська, Київ_иср., Кім з Києва, київське видрентко, Мишка київська, вишня київська, Київський Реп'ях, київський ківі, Чорт з Києва, Київський ельф, дівчинка з Києва, дядько з Києва, Хтось з Києва* та ін.

Самоназви використовують і як означник уподобань, зацікавлень, життєвих принципів: *майже київська кавоманка, Київський пиволоб, Київська бандерівка, Київський русофоб, я люблю котлету по-київськи, Фанат Києва* та ін.

Віртуальні імена різних семантичних типів є також носіями інформації про риси характеру, зовнішність користувачів соцмережі «X»: *Огняна дівчи-*

на з Києва, валькірія із Києва, пантера з-під Києва, Київська зануда, київська фурія, нахаба київська, київська лялька, кудрявка київська, Київська дилда.

Значна кількість віртуальних імен дає змогу користувачеві підкреслити свій статус, професію, рід занять: *Київ Юрій поради*, *Пан Невролог Київський*, *Київський озеленювач*, *Митець Київський*, *київський доктор*, *київська тортиня*, *Київська манікюрниця* та ін.

Віртуальні імена виникають як результат цілеспрямованого творення публічного образу мовця — користувача соцмереж, тому часто вмотивовані прагненням показати власну оригінальність (*київський тремпель імені Тараса Шевченка*, *байрактаринка з-під Києва*, *Штахетина по-київськи з присмаком кавуна*), засвідчити почуття гумору (*КиївМіськБудда*, *Макрон тримає у страху київ*, *Голова сільради міста Київ*, *Відповідальний по Києву*) тощо.

Інтерактивна природа інтернет-комунікації детермінує лексичні, граматичні, графічні, словотвірні, фонетичні особливості використання імен у мережі.

Більшість аналізованих одиниць належить до активного фонду української лексики, однак деякі користувачі в пошуках ресурсів творення індивідуальних та виразних віртуальних імен звертаються до пласту пасивної лексики. Зокрема це:

- діалектизми: *київський тремпель імені Тараса Шевченка*;
- регіоналізми: *київська паненка*, *київський вар'ят*, *Київський батяр*;
- терміни: *Київський ендемік* (ендеміки — це види організмів, поширені в межах певної території), *Київський пан(сексуал)* [пансексуал — людина, якій байдужі стать і гендерна ідентичність партнера (Collins)];
- архаїзми: *Київський цирульник* (перукар);
- неологізми різних типів: а) новотвори: *байрактаринка з-під Києва*, *київська тортиня*, *Склохрумка київська*, *київська неокласициня*; б) неозапозичення: *київська мангака* (мангака — запозичення з японської мови, що позначає людину, яка професійно малює мангу (японський різновид коміксів), *Фембой по-київськи* [фембой — це чоловік, який виражає свою ідентичність за допомогою умовно фемінних рис поведінки, стилю одягу та зовнішності (Collins)]; в) неосемантизми: *Київська вата*; *київський ватник* (особа з проросійською ментальністю).

Процеси демократизації та лібералізації мови, анонімність і прагнення бути своїм для певної аудиторії, вийти за межі норми вможливають використання у структурі віртуальних імен ненормативних елементів, зокрема:

- розмовної лексики, просторіч: *Голопуцьок Київський*, *Моя кукуха і карантин в Києві*;
- зневажливої, лайливої лексики, вульгаризмів: *падло київське*, *бидло київське* та ін.;
- росіянізмів: *Тп з Києва*, *смотрящий за Києвом*, *київська заучка*, *Гость Києва*, *кудрявка київська*, *Київська дилда*;
- англізмів: *київська квін* (англ. *queen* — королева), *київський чілл* (англ. *chill* — відпочинок, розслаблення), *мітбол по-київськи* (англ. *teatball* — котлета), *Ворк енд тревел по Києву* (англ. *work and travel* — робота та подорож);

• жаргонізмів, сленгізмів: *якась тяночка з Києва* (тяночка — сленгізм, запозичений з японської, для позначення привабливої дівчини або молоді жінки), *якась мала з Києва* [мала — дівчина, кохана дівчина (ССУС, 2006, с. 187)], *Київський Пенс* (пенсіонер), *київський офнік* [офніки — це субкультура, яка асоціюється з агресивною поведінкою та пошуком приводів для бійки (Hromadske)] тощо.

Важливою частиною віртуального світу є імена, що їх утворено внаслідок мовної гри — свідомого порушення норми (фонетичної, словотвірної, морфологічної, лексичної, правописної): *КиївМіськБудда*, *Київ стар* (англ. *star* — зірка), *марічка по-київськи* (аналогія до котлети по-київськи), *Київське Нефільтроване* (аналогія до сорту пива), *київський ч(т)орт*, *Київський пан(сексуал)*, *київський тохтик*, *київська тічержкиця* (англ. *teacher* — учитель + киця), *київська фоксівна* (англ. *fox* — лисиця) — про руду або хитру дівчину та ін.

На окрему увагу заслуговує група віртуальних імен, які постали як іронічна реакція на російські звинувачення України в нацизмі: *Київський БАНДЕРлог*, *київський режим*, *київська хунта*, *Київський бандерівець*, *Київська бандерівка*, *київська западенка*, *EVERGREEN та Київський режим*, *гаррі потер та київський режим*, *київський хунтянин*, *Київський Хунт*, *Київський Бендера*. Уживаючи такі одиниці, користувачі намагаються висміяти «дискурс ошуканства» та «дискурс ненависті», виражені в російській новомові, «призначеній для створення вербального фіктивного світу, для ритуального обслуговування тоталітарної влади» (Масенко, 2017, с. 14). Ці віртуальні імена не лише засвідчують активний відгук мовців на сучасні події, а й підтверджують, що сміхова культура пронизує всю українську ментальність. Окрім того, вони увиразнюють багатозначність, інтертекстуальність іронії. Наприклад, у самоназві *гаррі потер та київський режим* не лише реактуалізовано ім'я всесвітньо відомого літературного персонажа, а й збережено характерну для назв книг Дж. К. Роулінг із цієї серії синтаксичну структуру — «Гаррі Поттер і філософський камінь», «Гаррі Поттер і таємна кімната», «Гаррі Поттер і прокляте дитя» тощо. До того ж, Гаррі Поттер є частиною вигаданого світу, як і придумана путінськими пропагандистами словосполучка *київський режим*, і їх функціонування в одному контексті, на нашу думку, посилює іронічність цього віртуального імені.

Варто зауважити, що в українському віртуальному просторі багато імен є прецедентними, тобто вони пов'язані з відомими текстами, ситуаціями, подіями, особами тощо, і є загальноновпізнаваними.

Прецедентні одиниці з компонентом *Київ* поділяємо на три групи:

I. Пов'язані з відомим текстом, що належить до прецедентних:

а) назви літературних творів, фільмів, серіалів: *та, що не спить в Києві* та *Неспляча з Києва* — відсилання до американського фільму «Ті, що не сплять у Сіетлі» Н. Ефрон; *Відьмак Великого Києва* — відсилання до фентезі польського письменника А. Сапковського та похідної медіафраншизи (екранізації, відеоігри, комікси); *гаррі потер та київський режим* — відсилання до вже названої серії книг Дж. К. Роулінг;

б) тексти пісень: *людмила.києве.мій* — відсилання до пісні «Як тебе не любити, Києве мій!» (1962) композитора І. Шамо на слова Д. Луценка, що з 2014 року стала офіційним гімном Києва; *Горілку по-київськи п'ю* — цитата з пісні «Хрещатик» (1994), яку написав її виконавець П. Зібров на слова Ю. Рибчинського.

II. Які реактуалізують відоме прецедентне ім'я:

а) персонажі літературних творів, фільмів, серіалів: *Київська мавка* (мавка — міфічний персонаж, героїня багатьох українських творів); *Либідь Київська* (Либідь — легендарна сестра засновників Києва); *Київська вовчиця проти залізної руки міста* (Залізна рука города — це потяг як продовження міста, яке намагається втримати героя «Intermezzo» М. Коцюбинського у просторі своїх проблем, не відпускає його на відпочинок. Інтертекстуальність імені Вовчиця двовекторна: може стосуватися книжкового клубу «Вовчиці», який у 2020 році заснували журналістка Я. Брензей та блогерка Е. Антонюк на честь Марка Вовчка, або ж — пісні «Вовчиця» нещодавно популярного українського співака О. Винника); *Геральт з Києва* (Геральт із Ривії — головний герой циклу «Відьмак» А. Сапковського); *київська Луна Лавгуд* (героїня серії романів про Гаррі Поттера Дж. К. Роулінг); *Київська слизеринка* (слизеринці — жителі одного із чотирьох гуртожитків Гогвортської школи чарів і чаклунства в романах про Гаррі Поттера, зазвичай амбітні, кмітливі, хитрі, сильні лідери); *київський феанор* (Феанор — персонаж збірки «Сильмариліон» Дж.Р.Р. Толкіна та фантастичної кінотрилогії «Володар перснів» П. Джексона);

б) історичні постаті: *Анна Київська, Ігор Князь Київський*.

III. Пов'язані з відомою загалом, а отже, легко розкодовуваною прецедентною ситуацією чи образом, як-от:

а) культурні події та образи: *київська неокласицизм, київський ренесанс, Софія Київська* (*Софія київська, софія київська*);

б) символи Києва: *котлета по-київськи* (*мітбол по-київськи, кіберкотлета по-київськи, Котлета по-київськи, котлета по-київські*), *київська перепічка* (*Київська перепічка, Київська Перепічка*), *київський торт* (*Торт Київський, київський тортик, Київський тортик*), *Київський каштан, Київський фунікулер*;

в) мему: *Київський палій, Київський підпалювач* («Полтавський палій», або «Мені нравиться, як воно горить...» — український інтернет-мем, що з'явився у 2010 році).

Із погляду структурних особливостей досліджувані віртуальні імена походні, здебільшого двокомпонентні непоширені словосполучення зі зв'язком узгодження (*Микола Київський, Софія Київська, Київське Вуду, київська божевільна, Київський тортик, київський серпанок, київська відьма*), рідше — керування (*дівчинка з Києва, Житель Києва, крихітка з Києва, відлюдник з-під киева, смотрящий за Києвом*); частотні й поширені словосполучення (*київський мафіозний бобер, Київський торт з Академки, типовий київський пиріжечок, Голова сільради міста Київ*). Спорадично трапляються речення: *Макрон тримає у страху київ, київ столиця світу, Київ — це столи-*

ця, Київ на зв'язку, люблю котлету по-київськи, Горілку по-київськи п'ю. Однокомпонентні віртуальні імена виражені топонімним компонентом *Київ*, інколи з додатковими позначками (*Київ.*), ад'єктивними (*київська*, *@Київська@*, *Київський*), складноскороченими лексемами (*КиївМіськБудда*) чи конструкціями графічного злиття слів (*ТамадаКиїв*).

Спостережено також різні варіанти написання віртуальних імен: кожне слово з великої літери (*Київський Соловейко*, *Київська Перепічка*, *Валерія Київ*, *Київський Реп'ях*), усі слова з малої (*відлюдник з-під киева*, *київська перепічка*, *київська богема*, *київський режим*), перше слово з великої (*Київський тортик*, *Київська перепічка*, *Київський цирульник*), суцільна капіталізація (*ВОЛОДЬКА КИЇВСЬКИЙ*, *ГОЛДА КИЇВСЬКА КІШКА*), поєднання звичайного шрифту та капіталізації (*Київський УКРОП*, *Київський Хунт*, *ЛОХдаун по-київськи*).

Окрім свідомого порушення норми, реалізованого в мовній грі, у правописі аналізованих віртуальних імен наявні лексичні, граматичні, орфографічні, пунктуаційні помилки. Наприклад, деякі віртуальні імена містять росіянізми: *кудрявка київська* (рос. *кудрявка*, укр. відповідник — *кучерявка*); *Київська дилда* (рос. *дылда*, укр. відповідники — *здоровань*, *здоровуля*); *смотрящий за Києвом* (рос. *смотрящий*, укр. відповідник — *наглядач*), рідше — англізми, напр.: *київська квін* (англ. *queen*, укр. відповідник — *королева*), *мітбол по-київськи* (англ. *teatball*, укр. відповідник — *котлета*). Низка самоназв оформлена з порушенням орфографічної норми, зокрема це стосується неправильного написання слів під впливом російської мови: *котлета по-київськи*, *київська лерусь*, *Дарія Києвська*, *Коля Києвський*, *Дима Київський*, *Софія Київська*, *Тін з Києва*, *Гость Києва* тощо. У багатьох віртуальних іменах топонім *Київ* чи інші власні назви також написано з малої літери, напр.: *Макрон тримає у страху київ*, *ілюшка з киева*, *відлюдник з-під киева*, *людмила.киеве.мій*, *софія київська*, *ганна київська*, *гаррі потер та київський режим*, *світланка по-київськи* та ін. Подекуди не дотримано правил правопису іншомовних слів: *київський чіл* (з англ. *chill*) замість *чил*, *Київський Льолякібаб* замість *люля-кебаб*. Відхиленням від граматичної норми є вживання активного дієприкметника теперішнього часу у віртуальному імені *Неспляча з Києва*, який фахівці радять замінити підрядним реченням *та, що не спить*. Деякі самоназви свідчать про порушення пунктуаційної норми, наприклад у віртуальному імені *київ столиця світу* пропущене тире між підметом і присудком.

Більшість віртуальних імен записано кирилицею, однак трапляються і такі, що оформлені латинськими літерами (*Yana_Kyiv*, *Igor Kyivskyi*, *Tanya_Kyiv*, *Mira of Kyiv*, *Oleksiy from Kyiv*), а також мішані кирилично-латиничні варіанти (*AlexStar Київ*, *Kristi_Kiїв*, *EVERGREEN та Київський режим*). Вирізняється одна віртуальна самоназва з власним ім'ям *Ірина*, переданим грецькими літерами (*Iriνα київська*).

Структуру віртуальних імен графічно ускладнюють цифри (*Котан Київський 2.0—25 %*), крапки (*людмила.киеве.мій*, *гусак київський.*), коми (*Романова, Київ*), нижні підкреслення (*Анна Київ_Квідан*, *Юрій_Київ*), зі-

рочки (*Київська Русь*), вертикальні риси (Соловій | Київський, Київ || монолог душі), дужки (київський ч(т)орт, Київський пан(сексуал)), інші символи (@Київська@) або їх поєднання (Київ_иср.), а також емотикони, ідеограми (київський феанор 🇺🇦).

Отже, віртуальні імена з топонімним компонентом Київ та його похідними популярні в соціальній мережі «Х», різнотипні за семантикою, походженням, структурою. Вони засвідчують, що мова соціальних мереж відбиває найактуальніші суспільні процеси, явища, парадоксально поєднує норму та різноманітні девіації. Віртуальна реальність впливає на добір та оформлення мовних засобів для самопрезентації у вигаданому імені. Це — своєрідна площа для мовних експериментів, спричинених прагненням мовців заявити про себе. Віртуальні імена відбивають активний словник сучасних українців — користувачів соцмережі «Х», їхню мовленнєву поведінку. Аналізовані одиниці часто є прецедентними, інтертекстуальними, як засоби комунікації мають значні оцінні можливості. З погляду структурних особливостей досліджувані віртуальні імена похідні, здебільшого дво- чи трикомпонентні словосполучення зі зв'язком узгодження або керування. Графічно більшість із них оформлена кирилицею, деякі тяжіють до ускладнення структури додатковими знаками та символами. Віртуальні імена наповнені індивідуальним сенсом, не відірваним від мовної та соціальної дійсності, що вмотивовує перспективність відповідних лінгвістичних досліджень.

Цікавим надалі вважаємо аналіз природи та функціонування віртуальних імен з іншими топонімними та будь-якого типу компонентами, використовуваними в різних соціальних мережах. Предметом детальнішого вивчення можуть бути й культуромовні проблеми, які, вочевидь, не вичерпують описані у статті приклади. Актуальним видається поглиблений аналіз на широкому матеріалі механізмів та наслідків мовної гри, вивчення прецедентності. Перспективним завданням, на нашу думку, є і дальша систематизація інтернет-ономастикону, уніфікація основних термінів, реєстрація найбільш вдалих варіантів у словниках.

УМОВНІ СКОРОЧЕННЯ

РУС — Рисін А., Старко В., Марченко Ю., Телемко О. та ін. (упор.). (2007—2024). *Російсько-українські словники*. <https://r2u.org.ua> (дата звернення: 29.05.2024).

Словотвір — *Словотвір: майданчик для перекладів запозичених слів*. (2024). <https://slovotvir.org.ua/> (дата звернення: 29.05.2024).

ССУС — Кондратюк Т.М. (упор.). (2006). *Словник сучасного українського сленгу*. Харків: Фоліо.

Х — *Х: соціальна мережа*. (2006—2024). <https://x.com/> (дата звернення: 18.05.2024).

Collins — *Collins English Dictionary*. (2007—2024). <https://www.collinsdictionary.com/> (дата звернення: 10.06.2024).

Hromadske — *Громадське Телебачення: сайт онлайн-медіа*. (2013—2024). <https://hromadske.ua/> (дата звернення: 10.06.2024).

OED — *Online Etymology Dictionary*. (2024). <https://www.etymonline.com/> (дата звернення: 25.05.2024).

ЛІТЕРАТУРА

- Гармаш М.О., Педченко О.В., Хоровець В.Є. (2022). Власне ім'я віртуального світу комп'ютерних ігор. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філологія*, 26—27, 247—253. <https://doi.org/10.34079/2226-3055-2022-15-26-27-247-253>
- Карпенко М.Ю. (2017). *Онiмний простiр Інтернету: монографiя*. Одеса: КП ОМД.
- Масенко Л. (2017). *Мова радянського тоталітаризму*. Київ: Видавництво «КЛІО».
- Омелюх І.В. (2023). Функційно-прагматичні особливості нікнеймів (на матеріалі сайту КОЛО). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*, 2(100), 208—217. [https://doi.org/10.35433/philology.2\(100\).2023.208-217](https://doi.org/10.35433/philology.2(100).2023.208-217)
- Попова А.В. (2017). Нікнейм як основний засіб самопрезентації віртуальної особистості в інтернет-комунікації: семантична природа та класифікація (на матеріалі української мови). *Типологія мовних значень у діахронічному та зіставному аспектах*, 33—34, 49—58. <https://doi.org/10.31558/2075-2970.2017.33-34.5>
- Сазонова Є.О. (2012). Віртуальний нікнейм як прецедентний. *Лінгвістика*, 2, 264—271.
- Сазонова Є.О. (2014). Нікнейміка як нова галузь сучасної антропоніміки. *Studia linguistica*, 8, 399—403. <http://surl.li/qfnvac> (дата звернення: 25.05.2024).
- Соприкіна В., Маленко О. (2021). *Псевдонімікон української культурно-мистецької сфери початку ХХІ століття: лінгвістична інтерпретація (монографія)*. Харків: ХНПУ; ХІФТ.
- Торчинський М.М. (2008). *Структура онімного простору української мови: монографія*. Хмельницький: Авіст.
- Шестакова С.О. (2019). Особливості номінації учасників віртуальної комунікації (на матеріалі ніконімів). *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*, 43, 121—125. <http://surl.li/fxvwkk> (дата звернення: 25.05.2024).
- Шитик Л.В., Омелюх І.В. (2021). Структура нікнеймів у соціальних мережах. *Мовознавчий вісник*, 31, 18—26. <https://doi.org/10.31651/2226-4388-2021-31-18-25>
- Kosmeda T., Janik K., Janczura D. (2021). Сучасна ономастична термінологія: дискусії українських і російських учених щодо формування інтернет-ономастикону. *Przegląd Wschodnioeuropejski*, 12(1), 305—316. <https://doi.org/10.31648/pw.6477>

Статтю отримано 25.06.2024

LEGEND

РУС — Rysin, A., Starko, V., Marchenko, Yu., & Telemko, O. et al. (Eds.). (2007—2024). *Russian-Ukrainian Dictionaries*. Retrieved May 29, 2024 from <https://r2u.org.ua> (in Ukrainian and Russian).

Словотвір — *Slovotvir: a platform for translating borrowed words*. (2024). Retrieved May 29, 2024 from <https://slovotvir.org.ua/> (in Ukrainian).

ССУС — Kondratiuk, T.M. (Ed.). (2006). *Dictionary of Modern Ukrainian Slang*. Kharkiv: Folio (in Ukrainian).

X — *X: social network*. (2006—2024). Retrieved May 18, 2024 from <https://x.com/> (in Ukrainian).

Collins — *Collins English Dictionary*. (2007—2024). Retrieved June 10, 2024 from <https://www.collinsdictionary.com/>

Нромадске — *Hromadske TV: online media site*. (2013—2024). Retrieved June 10, 2024 from <https://hromadske.ua/> (in Ukrainian).

OED — *Online Etymology Dictionary*. (2024). Retrieved May 25, 2024 from <https://www.etymonline.com/>

REFERENCES

- Harmash, M.O., Pedchenko, O.V. & Khorovets, V.Ye. (2022). Proper Name of the Virtual World of Computer Games. *Bulletin of Mariupol State University. Series: Philology*, 26—27, 247—253. <https://doi.org/10.34079/2226-3055-2022-15-26-27-247-253> (in Ukrainian).
- Karpenko, M.Yu. (2017). *Anonymous space of the Internet: a monograph*. Odesa: KP OMD (in Ukrainian).
- Kosmeda, T., Janik, K., & Janczura, D. (2021). Modern onomastic terminology: Ukrainian and Russian scientific discourse as to the formation of the Internet onomasticon. *East European Review*, 12(1), 305—316. <https://doi.org/10.31648/pw.6477> (in Ukrainian).
- Masenko, L. (2017). *The language of Soviet totalitarianism*. Kyiv: Vydavnytstvo “KLIO” (in Ukrainian).
- Omeliukh, I.V. (2023). Functional and pragmatic features of nicknames (based on the material of the KOLO website). *Zhytomyr Ivan Franko State University Journal. Philological Sciences*, 2(100), 208—217. [https://doi.org/10.35433/philology.2\(100\).2023.208-217](https://doi.org/10.35433/philology.2(100).2023.208-217) (in Ukrainian).
- Popova, A.V. (2017). Nickname as the main means of self-presentation of a virtual personality in Internet communication: semantic nature and classification (based on the material of the Ukrainian language). *Typology of linguistic meanings in diachronic and comparative aspects*, 33—34, 49—58. <https://doi.org/10.31558/2075-2970.2017.33-34.5> (in Ukrainian).
- Sazonova, Ye.O. (2012). Virtual nickname as a precedent. *Linguistics*, 2, 264—271 (in Ukrainian).
- Sazonova, Ye.O. (2014). Nickname Naming as a New Field of Modern Anthroponimics. *Studia linguistica*, 8, 399—403. Retrieved May 25, 2024 from <http://surl.li/qfnvac> (in Ukrainian).
- Shestakova, S.O. (2019). Nomination features of participants' virtual communication (on the materials of nickonyms). *International Humanitarian University Herald. Series: Philology*, 43, 121—125. Retrieved May 25, 2024 from <http://surl.li/fixvwkk> (in Ukrainian).
- Shytyk, L.V., & Omelyukh, I.V. (2021). Structure of nicknames in social networks. *Linguistic Bulletin*, 31, 18—26. <https://doi.org/10.31651/2226-4388-2021-31-18-25> (in Ukrainian).
- Soprykina, V., & Malenko, O. (2021). *Pseudonymy of the Ukrainian cultural and artistic sphere of the early XXI century: linguistic interpretation [monograph]*. Kharkiv: KHNPU; HIFT (in Ukrainian).
- Torchynskyi, M.M. (2008). *The structure of the onomic space of the Ukrainian language: a monograph*. Khmelnytskyi: Avist (in Ukrainian).

Received 25.06.2024

Yuliia Tsyhvintseva, PhD in Philology, Junior Researcher
in the Department of Lexicology, Lexicography
and Structural-Mathematical Linguistics
Institute of the Ukrainian Language
of the National Academy of Sciences of Ukraine
4 Mykhailo Hrushevskiy St., Kyiv 01001, Ukraine
E-mail: julivoznuk@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-9684-3840>

NICKNAMES WITH THE KYIV TOPONYMIC
COMPONENT IN THE UKRAINIAN-LANGUAGE
SEGMENT OF THE SOCIAL NETWORK “X”

The article deals with the distinctive characteristics of the functioning of nicknames in the Ukrainian-language segment of the social network “X”. The author describes different terms for the studied units in the Ukrainian scientific discourse, focusing on various approaches to understanding the nature of nicknames.

The 358 units with the toponymic component *Kyiv*, the derived adjectives *kyivskyi*, *kyivska*, and *kyivske*, and the adverb *po-kyivsky* have been classified according to the semantics of the key component and the main reasons for self-naming.

The text gives valuable information on the formal and semantic structure of nicknames. Particular attention focused on the effects of language play, ironic self-names, and precedent units as the basis for the formation of nicknames semantics. The analysis of the material allowed for the identification of specific groups of lexemes from the passive vocabulary employed by speakers to construct expressive and expressive virtual names.

It is concluded that virtual reality influences the selection of linguistic means for self-presentation of social media users in a nickname. It is emphasized that the analysed nicknames show the richness of Ukrainian vocabulary, reflect the active vocabulary of modern Ukrainians-users of the social network "X", their speech behaviour, are filled with individual meaning, which, however, is not detached from linguistic and social reality, which makes the language of social networks in general and nicknames in particular an interesting subject of linguistic research.

Keywords: *Internet communication, social network, self-presentation, onym, toponym, pseudonym, nickname, toponymic component, precedent text (name).*